

GEÇMİŞİN PRANGALARINDAN HAFIZA ORTAKLIĞINA: TÜRKİYE-CEZAYİR İLİŞKİLERİ VE TARİHİ ADALET

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Cezayir Millet Meclisinin 24 Aralık 2025 tarihinde oybirliğiyle kabul ettiği, Fransa'nın 1830-1962 yılları arasındaki sömürge yönetimini bir devlet suçu olarak tanımlayan yasa, sadece ikili ilişkilerde değil, uluslararası sistemdeki onarıcı adalet arayışlarında da bir dönüm noktasıdır[1]. Bu yasa, Fransa'nın Cezayir topraklarındaki 132 yıllık varlığını hukuki bir suç zeminine oturttükçe; resmi özür, tam tazminat, arşivlerin iadesi ve nükleer test haritalarının teslimi gibi somut talepleri içermektedir[2]. Bu gelişmenin, Türkiye'nin bölgeye yönelik tarihsel sorumlulukları ve diplomatik evrimi çerçevesinde incelenmesi önemlidir.

Sessizlikten Özüre Uzanan Yol

Türkiye ve Cezayir arasındaki bağlar, 1516 yılında Barbaros Hayrettin Paşa ile başlayan ve 1830 Fransız işgaline kadar süren ortak bir Osmanlı mirasına dayanmaktadır[3]. Ancak, Cezayir'in 1954-1962 yılları arasındaki bağımsızlık mücadelesi döneminde Ankara'nın izlediği politika, ilişkilerde bir yara açmıştır. O dönemde Türkiye, yeni bir NATO üyesi olarak Batı ittifakı içindeki konumunu öncelikli görmüş ve Cezayir meselesini Fransa'nın bir iç sorunu olarak nitelendirmiştir.

Bu diplomatik tutum, Birleşmiş Milletler (BM) oylamalarında Türkiye'nin Fransa lehine oy kullanmasına veya çekimser kalmasına neden olmuş, bu da bağımsızlık lideri Ahmet Bin Bella başta olmak üzere tüm Cezayir halkında çok büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Oysa ki Cezayir direnişi, kendisine örnek olarak Atatürk Türkiyesini ve Türk Kurtuluş Savaşını seçtiğini vurgulamıştır. Dönemin Türk hükümetlerinin, müttefiklik ilişkileri uğruna sömürgeciliğe karşı sessiz kalması, diplomatik bir hata olarak tarihe geçmiştir. Her ne kadar Türk halkı, 1957'deki Ardahan şilebi hadisesinde olduğu gibi Cezayire destek vermişse de, devlet düzeyindeki soğukluk ancak 1985 yılında Turgut Özalın dilediği resmi özür ile normalleşmeye yönelmiştir.

Yeni Cezayir Yasası ve Türkiye'nin Tutumu

Cezayir'in kabul ettiği son yasa, sömürgeciliği övmeyi suç saymakta ve sömürge

suçlarında zamanaşımını reddetmektedir[4]. Bu yasa, Fransa ile olan hafıza ilişkisinde radikal bir kopuşu temsil etmektedir. Fransa bu adımı açıkça düşmanca bir girişim olarak nitelendirse de, Türkiye'nin bu noktadaki duruşu, geçmişteki hataların telafisi ve tarihi adaletin tesisi açısından kritik önemdedir.

Türkiye, son yıllarda sömürgecilik mağduru Afrika ülkeleriyle kurduğu stratejik ortaklıklar ve kazan-kazan politikasıyla kıtada önemli bir aktör haline gelmiştir. Bu bağlamda, Cezayir'in kendi onurunu ve tarihini koruma yönündeki bu hukuki hamlesini desteklemek, Türkiye'nin anti-empyralist dış politika mirasıyla da tam uyumludur. Cezayir Devlet Başkanı Tebbouneun belirttiği gibi, asıl mesele maddi tazminat değil, işlenen suçların tanınmasıdır.

Mevzuatın Tanınması

Cezayir'in bu hamlesi, sadece Fransaya karşı bir misilleme değil, aynı zamanda Afrika genelinde yükselen onarıcı adalet taleplerinin bir parçasıdır[5]. Fransa'nın söz konusu yasayı düşmanca bir girişim olarak nitelendirmesine rağmen, uluslararası hukukçular yasanın hukuki bağlayıcılığından ziyade siyasi ve sembolik gücünün yüksek olduğuna dikkat çekmektedir.

Türkiye'nin bu noktadaki duruşu, Afrika kıtasındaki adalet savunucusu rolünü pekiştirebilecektir. Cezayir Devlet Başkanı Tebbouneun maddi tazminat değil, suçların tanınması vurgusu, Türkiye'nin sunabileceği diplomatik desteğin değerini artırmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye de Cezayir Parlamentosunun kabul ettiği kanunu tanıır şeklinde bir söylemin telkin edilmesi, Türkiye'nin 1985 yılında Turgut Özal ile başlattığı özür ve normalleşme sürecini üst seviyeye taşıyabilecektir. Böyle bir tanıma, Türkiye'nin geçmişteki sessizliğini bozarak Cezayir'in onur mücadelesinde kayıtsız şartsız yanında durduğunu kanıtlayan güçlü bir diplomatik araç olacaktır.

*Görsel: <https://www.theguardian.com/world/2025/dec/24/algeria-passes-law-declaring-french-colonisation-crime>

[1] Algerian parliament brands French colonisation a crime, demands apology and reparations, *France24*, France24.com, 24 Aralık 2025, <https://www.france24.com/en/africa/20251224-algerian-parliament-brands-french-colonisation-state-crime-demands-apology-reparations>.

[2] Algeria votes to declare French colonization a crime and demands restitution, *APNews*, apnews.com, 3 Aralık 2025, <https://apnews.com/article/algeria-france-colonization-crime-macron-53e646727ba76bcba530b5dc523adf4f>.

[3] Şinasi Sönmez, Cezayir Bağımsızlık Hareketinin Türk Basınına Yansımaları (1954 ~~1954~~ *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı: 12, 2010, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1123433>).

[4] Algeria votes to declare French colonization a crime and demands restitution, *APNews*.

[5] Algerian Law Declares France's Colonisation a Crime, *BBC News*, 24 Aralık 2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c14vdpvj1vjo>.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "GEÇMİŞİN PRANGALARINDAN HAFIZA ORTAKLIĞINA: TÜRKİYE-CEZAYİR İLİŞKİLERİ VE TARİHİ ADALET." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 14. Şubat 13. Erişim Haziran 08, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/GECMISIN-PRANGALARINDAN-HAFIZA-ORTAKLIGINA-TURKIYE-CEZAYIR-ILISKILERI-VE-TARIHI-ADALET>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır